

SPOTLIGHT HILDE MERTENS

‘Het gaat over gedrag’

TEKST ANKA VAN VOORTHUIJSEN BEELD FRED VAN DIEM

Hilde Mertens neemt dit najaar afscheid als directeur/ bestuurder van de Stichting Onderwijsgeschillen. De stichting ondersteunt ‘laagdrempelige en rechtvaardige geschiloplossing in alle sectoren van het onderwijs’. Daar vallen bijvoorbeeld de Landelijke Klachtencommissie Onderwijs onder en de Geschillencommissie passend onderwijs, maar ook, belangrijk voor medezeggenschappers, de Landelijke Commissie voor Geschillen WMS.

Meer dan tien jaar was jurist Hilde Mertens directeur van Onderwijsgeschillen. Op de vierde verdieping van het kantoorpand in Utrecht zijn ook de zittingszalen. Ze heeft heel wat medezeggenschappers en bestuurders binnen zien komen, in afwachting van de behandeling van hun geschil. “We hebben twee aparte wachtkamers. Soms zijn de verhoudingen zo verstoord dat ze niet in één ruimte willen zitten.” Gelukkig is het af en toe ook weleens anders: “Komen bestuur en mr hier in één auto naar toe.”

Naast geschiloplossing houdt de stichting zich op het gebied van medezeggenschap met meer zaken bezig: het handige Zakboek is een uitgave van Onderwijsgeschillen, dat ook een Expertisecentrum heeft dat onderzoeken initieert. Het handboek ‘De Wet medezeggenschap op scholen toegelicht’, waarin elk artikel van de Wms duiding krijgt, is een publicatie van dat Expertisecentrum. De stichting beheert de site infowms.nl met

alle informatie over de wet, statuten, modelreglementen en handreikingen. De organisatie van het jaarlijkse WMS-congres in Ede (dit jaar op 27 november) is ook in handen van Onderwijsgeschillen. Medezeggenschap in het onderwijs is van groot belang, zegt Mertens. “Het gaat om beleidskwesties. De medezeggenschap vervult een controle- en initiatiefunctie. Je mag als ouder weliswaar zelf een school kiezen,

maar kinderen zijn wél verplicht om naar een school te gaan. Medewerkers zetten hun werkzame leven in voor de school. Bij medezeggenschapsconflicten gaat het niet om een geschil tussen twee mensen, maar om iets groters. Een school is een kleine maatschappij: hoe doe je het daar met elkaar, wat vind je belangrijk, wat zijn de normen en waarden die op school heersen, welk voorbeeld laat je zien aan de leerlingen? Het gaat om de educatie van kinderen, om de koers die je als organisatie vaart en om de toekomst van zo veel jonge mensen.”

[LEES VERDER OP PAGINA 14: ‘EEN UITSPRAAK ALLEEN, HELPT NIET.’](#)

INTERVIEW HILDE MERTENS

‘Een uitspraak alleen helpt niet, het gaat om communicatie’

Hilde Mertens neemt na tien jaar afscheid als directeur/bestuurder van Onderwijsgeschillen. “Zowel bij bestuurders als bij medezeggenschappers is sprake van een enorme professionaliseringsslag.”

TEKST ANKA VAN VOORTHUIJSEN BEELD FRED VAN DIEM

Ze is behoorlijk tevreden met de klachten- en geschillenregelingen zoals die er nu zijn, zegt Hilde Mertens. Vóór de komst van Onderwijsgeschillen waren er meer geschillencommissies, niet alleen per onderwijstype, maar ook per denominatie: openbaar onderwijs zat apart van scholen op religieuze grondslag. Mertens: “Onzinnig. Rechtsbescherming moet je centraliseren, vind

ik. Er is niets denominatiefs aan een klacht of een geschil. Het is belangrijk om één krachtig professioneel landelijk loket te hebben, waaruit eenheid van jurisprudentie ontstaat. Dat is er nu. De grote lijnen zijn uitgezet. We zijn een belangrijk kenniscentrum, een stevige organisatie.”

Advocaten mee

Er is de afgelopen tien jaar veel veranderd, constateert ze. Bij een zitting van de geschillencommissie medezeggenschap komen er tegenwoordig eigenlijk standaard twee advocaten mee, zegt Mertens. Eén voor de mr, één namens het bestuur. Dat hoeft niet: de geschillencommissie wil laagdrempelig zijn. Maar sinds er in 2017 duidelijkheid is ontstaan over de faciliteiten voor de mr en het bevoegd gezag de noodzakelijke kosten van rechtsbijstand -na overleg- moet vergoeden, laten medezeggenschappers zich vaak ook juridisch bijstaan. De gang naar de commissie is gelukkig nog steeds een uitzondering, constateert Mertens. Het gaat om nog geen dertig zaken per jaar. “Bestuurders gaan veel beter met de mr om dan vroeger. Ze weten dat medezeggenschap erbij hoort en werken aan een goede relatie. Daar heeft het project Versterking medezeggenschap veel in betekend. Maar ook de PO- en VO-raad met de Codes Goed Bestuur. Zowel aan de kant van de mr als aan de kant van het bevoegd gezag is sprake van een enorme professionaliseringsslag.”

‘Fusie en opheffing zijn ingrijpende veranderingen voor iedereen. Dus begrijpelijk dat daar conflicten over kunnen ontstaan’

De meeste geschillen die voor de commissie komen, draaien om benoeming en ontslag van een directeur. “Dat zijn gevoelige zaken en dan komen zowel ouders als personeel natuurlijk direct in de benen. Dat gaat hen allemaal aan.” Vaak is de mr niet voldoende betrokken geweest bij de procedure, blijkt dan tijdens de behandeling van het geschil: “Dat je een lid van de mr in de benoemingsadviescommissie hebt, is niet genoeg. Het gaat ook om het adviesrecht van de mr ten aanzien van de concrete benoeming en het ontslag van de directeur.”

Jurisprudentie

Er is inmiddels veel jurisprudentie op dat gebied en het verbaast haar dat het soms toch nog mis gaat. “Dan voert een bevoegd gezag aan dat het adviesrecht in strijd is met de privacy of dat er geen sprake is van ontslag maar van een vrijwillig vertrek, terwijl het vertrek het gevolg is van een conflict: toch moet je dan langs de mr voor advies.” Ook in verband met krimp, en daarvoor plannen voor fusie of opheffing van een school of verplaatsing van een locatie, ontstaan vaak meningsverschillen die de geschillencommissie op haar bordje krijgt. “Dat zijn ingrijpende veranderingen voor iedereen. Dus begrijpelijk dat daar conflicten over kunnen ontstaan.”

Groepsproces

Terwijl bij geschillen in het onderwijs tegenwoordig vaak mediati-on wordt ingezet, is dat bij zaken die onder de Wet medezeggenschap op scholen (Wms) vallen niet het geval. Mertens: “Het gaat bij een medezeggenschaps-geschil om een al lang durend groepsproces, niet om een incident of om een conflict tussen twee personen of tussen een organisatie en één persoon, dat maakt het ingewikkeld. ►

‘Als er geen signaal is dat een uitspraak niet zal worden opgevolgd, is er geen reden om een dwangsom op te leggen’

Bij medezeggenschapsconflicten is er vaak al zo veel gepasseerd, dan wil iedereen op een gegeven moment gewoon een uitspraak.” De Wms-zaken draaien om meer dan het conflict op de agenda, stelt Mertens: “Op de achtergrond spelen bij de mr bijna altijd gevoelens als: we worden niet gezien, we worden niet gehoord, we krijgen geen informatie en nu is het genoeg, deze keer stappen we naar de geschillencommissie. De commissie doet dan wel een uitspraak, maar adviseert het bevoegd gezag en de mr in zo’n geval ook vaak om samen een traject in te gaan om de communicatie te verbeteren. Een uitspraak alleen helpt dan immers niet. Je moet de onderlinge relatie zien te verbeteren.” Ze ziet ook een aantal bestuurders en medezeggenschappers meerdere keren terugkomen: “Dan is de relatie helemaal mis, wat ze ook doen samen, het loopt fout. En dan gaat er zo veel geld naar advocaten. Mediation kan dan een instrument zijn om tot goede werkafspraken te komen.”

Hoge drempel

De commissie kan veel, vindt ze. Zeker sinds interpretatiegeschillen niet meer bestaan en de nalevingsgeschillen sinds januari 2017 ook door de geschillencommissie in Utrecht worden behandeld. Voor zulke kwesties hoeven mr’s en besturen niet meer naar de Ondernemingskamer in Amsterdam. “Een interpretatiege-

schil was eigenlijk een nalevingsgeschil. Naar de Ondernemingskamer, waar je altijd met een advocaat moet procederen, was voor een mr echt een grote stap, dat is toch een hogere drempel, dat gebeurde niet vaak.”

De geschillencommissie voor medezeggenschap kan nu zelfs dwangsommen opleggen en ook een mr ontbinden. “Maar dat heeft de commissie nog nooit gedaan. Je moet je bij een dwangsom ook afvragen of die zo nodig is en wat het effect daarvan kan zijn. De uitspraken van de geschillencommissie zijn bindend en als er geen signaal is dat een uitspraak niet zal worden opgevolgd, is er geen reden om een dwangsom op te leggen.” De nieuwe geschillenregeling die in 2017 in de Wms kwam, vindt ze van groot belang. “Ons expertisecentrum had in het kader van de evaluatie van de Wms een advies uitgebracht over hoe de door de geschillencommissie geconstateerde knelpunten verbeterd konden worden. Irene Asscher, de voorzitter van de Geschillencommissie WMS en ik, hebben in een gesprek met de staatssecretaris gepleit voor aanpassing. We konden hem snel overtuigen.”

Die nieuwe geschillenregeling en de facilitering van rechtsbijstand voor een mr noemt ze hele belangrijke aanpassingen in de Wet medezeggenschap op scholen.

Rechten en plichten

Heeft ze nog een tip voor medezeggenschappers? “Maak als mr een scholingsplan met aandacht voor het inwerken van nieuwe leden. Je wordt in een mr benoemd, je moet weten wat je rechten en plichten zijn. Het Zakboek medezeggenschap Wms, dat moet je echt een keer doorspitten als je in de mr zit. Op de site infowms.nl vind je ook een handreiking voor starters in de mr. Ik hoor nog steeds van mr-leden die bijvoorbeeld niet weten dat ze twee keer per jaar overleg moeten hebben met de toezichthouder. Dat soort dingen weet je natuurlijk niet vanzelf, maar dat staat wel allemaal in het toegankelijke Zakboek en het is nodig dat je dat weet als je in een mr zit.”

En als laatste tip: “Je kan ons altijd bellen. We zijn heel toegankelijk. Als je iets wilt weten, bijvoorbeeld of je ergens een geschil over kunt aanpakken. We zijn onafhankelijk en geven geen advies, maar we kunnen je wel wijzen op bepaalde uitspraken: kijk daar eens naar, daar heeft u misschien iets aan. We worden vaak gebeld.” ■